

INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND EDUCATION (IJHE),
VOLUME 5, ISSUE 11, P. 525 – 534.

ULUSLARARASI BEŞERİ BİLİMLER VE EĞİTİM DERGİSİ (IJHE), CİLT 5,
SAYI 11, S. 525 – 534.

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Kraliçelerin Yönetimdeki Rolü

(M.Ö. 1975-1725)¹

Şerife KOÇYİĞİT²

Özet

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte devlet yönetiminde pek çok kraliçe ismi ön plana çıkmıştır. Anadolu coğrafyası üzerinde ise kadınlara verilen değer sosyal statünün yanında siyasi ve idari anlamda da kraliçeler vasıtası ile bir değer kazanmıştır. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda "Rubātum" adı verilen kraliçeler devlet yönetiminde kralın (Rubāum) yanında eşit konumda yer almış ve söz sahibi olmuştur. Eski Anadolu'da kadın-erkek eşitliği tam bir görünüm kazanırken, kraliçeler gerek devlet yönetiminde gerekse ticari hayatta oldukça önemli roller üstlenmişlerdir. Elde edilen kaynaklar neticesinde Eski Anadolu üzerindeki pek çok şehirde kraliçe ismine rastlanmıştır. Aynı zamanda kraliçelerin sadece idari ve ticari hayatta değil, hukuki nitelik taşıyan önemli olaylarda da yer aldıkları arkeolojik bulgular sonucunda ortaya çıkmıştır. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndaki kraliçeler Hatti ve Hurri kültürünün izlerini yaşatırken, Hitit devrindeki kraliçelere de örnek bir zemin meydana getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kraliçe, Anadolu, Asur, Yönetim, Ticaret.

The Role Of The Queens In Government In The Age Of The Assyrian Trade Colonies (1975-1725 BC)

Abstract

In the period which covers the time course between the past and our present day, a lot of queens have come up to be mentioned in state government. As for in the Anatolian geography, the appreciation given to women has improved by favour of the queens in the areas concerning political and governmental circles alongside with the social status of women. In the Age of the Assyrian Trade Colonies, the queens who were called "Rubātum" took their place in state government equally alongside the king (Rubāum), and they had their voices. When the sexual equality of women and men was reaching its full appearance in the Ancient Anatolia, the queens played their important roles in both state government and "business life". From the results of the research findings gathered, the names of the queens have been encountered in most of the cities in the Ancient Anatolia. At the same time, it has been found out after archaeological research that the queens took their place not only in the governmental and commercial circles, but also in important events with legal characteristics. While the queens in the Age of the Assyrian Trade Colonies were sustaining the traces of the Hattian and the Hurrian cultures, they also created an exemplary ground for the queens of the Hittite era.

Keywords: Queen, Anatolia, Assyrian, Government, Trade.

Giriş

Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak adlandırılan dönem MÖ.1975-1725 yıllarını kapsamaktadır. Bu çağa ait birçok bilgiyi Kültepe kazılarında elde edilen tabletler vasıtası ile öğreniyoruz. Kültepe kazılarında bugüne kadar 23,500 kadar tablet ortaya çıkarılmıştır. 23

¹Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi II. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildiridir.

²Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, E-posta:serifekocyigit04@gmail.com.

bini II. katta, 500'ü ise Ib katında ele geçirilmiştir. Kültepe'de bulunan tabletler Anadolu tarihinin başlangıcı olarak görüldüğünden oldukça önem arz etmektedir. Anadolu insanının gerek eğitim gerekse Mezopotamya ve Kuzey Suriye ile ilişkileri sonucunda devlet kurma ve yönetme becerisini kazandığı yine bu tabletler vasıtası ile açıklık kazanmıştır. (Kulakoğlu, 2011, s. 46) Kültepe Tabletleri Anadolu'ya ticari faaliyetler sürdürmek için gelen Asurlu tüccarların tabletler üzerine kaydettikleri ticari, hukuki vesikalardan oluşmaktadır. Bu vesikalar hakkında elde edilen bilgiler ticari ve hukuki konularda sınırlı kalmayıp sosyal ve idari konuları da içerisine almıştır. (Kınal, 1987, s. 60) Çivi yazılı belgelerden elde edilen verilere göre Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda kadınlarında sosyal ve ticari hayatta aktif biçimde rol oynadığı görülmüştür. Elde edilen verilere göre Asurlu kadınlar Asur-Anadolu arasında yapılmış olan ticari sevkiyatlarda ürün elde edilmesinde oldukça önemli roller üstlenmişlerdir. Asurlu kadınlarda bu dönemde sadece ev işleriyle uğraşmayıp aynı zamanda gerçekleştirilen ticari faaliyetler noktasında önemli figürler olarak karşımıza çıkmışlardır. Belgelerde kadınların sadece eşleri veya erkek kardeşleri ile değil aynı zamanda kendi başlarına da alım-satım yaptıkları borç verdikleri, senet düzenledikleri öğrenilmiştir. (Kuzuoğlu, 2007, s. 796) Ticari faaliyetler noktasında bilinen en önemli iş kadınlarından biriside, Kaniş'in önde gelen tüccarlarından olan Puşu-kîn'in karısı "Lamassî"dir. Puşu-kîn ve Lamassî arasında gerçekleşen ticari mektuplaşmalar tarihe önemli bir kayıt olarak düşmüştür. (Günbattı, 1994, s. 192) Yine Anadolu ve Asur üzerinde isminden söz ettiren önemli kadınlardan biriside "Madawada"dır. Madawada karşımıza gümüş, tahıl ticareti yapan kadın bir tüccar olarak çıkmaktadır. Aynı zamanda Madawada'nın köle olarak yerli bir bayanı satın aldığı öğrenilmektedir. (Albayrak, 1998, s. 2-4) Bu açıdan değerlendirdiğimiz zaman, Koloniler Çağında kadınların sosyal ve ticari hayatta oldukça eşit bir konumda yer aldıklarını öğrenmiş bulunmaktayız. Kadınların aynı zamanda evlenme-boşanma gibi haklara sahip olmaları hukuki açıdan da bir değer taşımaktadır.

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndaki kadınların sosyal statüsündeki durumları, kraliçelerin yönetimde ve idarede yer almasıyla birlikte oldukça önem kazanmıştır. Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda yönetim organları değerlendirildiği zaman, Kralın (Rubāum) yanında Rubātum yani Kraliçe yer almıştır. Bu dönemde kraliçelere "Rubātum" unvanı verilmiştir. Rubātum ismi eski Asurcadan gelmektedir. (Kuzuoğlu, 2007, s. 796)

Krallıkların sosyal yapısı Soylular, Hür insanlar, Esirler olmak üzere üç basamaktan oluşmuştur. Bu soylu sınıfın en iyi kadın temsilcisi olarak Rubātum ön plana çıkmaktadır. "Rubātum" unvanı sadece kralın karısına ait olup, kralın kız kardeşi ve annesinin bu unvanı kullanmadığı görülmüştür. (Darga, 1984, s. 5-8) Bu dönemde kraliçeler tıpkı krallar gibi yönetimde söz sahibi olmuşlar, çeşitli hukuki davalar içerisinde yer almışlar ve ticari

faaliyetler sürdürmüşlerdir. Kraliçelerin isimlerinin geçtiği şehirler arasında Kaniş, Luhuşatiya, Ankuwa, Timelkiya, Wahşuşana ve Tawiniya yer almaktadır. (Şahin, 2016, s. 51)

Kültepe-Kaniş

Kaniş şehri günümüzde Kayseri'nin merkezine 20 km uzaklıkta bulunan Karahöyük Köyü yakınında yer almaktadır. (Şahin, 2004, s. 20) Asur Ticaret Kolonileri Çağında Kaniş şehri merkez Karum olarak yer almakta ve diğer Karum veyahut Wabartumlar da Kaniş'e bağlı olarak hareket etmektedirler. Kaniş'in ticari bir merkez olarak yer alması bölgenin yönetimini de güçlü kılmış ve aktif biçimde rol oynamasına neden olmuştur. Kaniş kralının yanında Rubātum unvanı ile görev yapan kraliçe bölge içerisinde ticaretin huzurlu bir şekilde devam etmesi ve kaçakçılığın önlenmesi ile alakalı olarak bir takım idari önlemler almıştır. Kraliçe bizzat Elbistan civarında yer alan Luhuşatiya, Hurama, Şalahşua gibi şehirlere mektuplar yollamıştır. (Günbattı, 2012, s. 125) Kaniş-Karum'un II. Kat yazılı belgelerinde geçen Asurlu tüccar Puşu-ken 'in yapmış olduğu yolsuzluk ve vergi kaçırması nedeniyle ismi belirtilmeyen Kaniş kraliçesi tarafından hapse atılarak cezalandırılmıştır. Belgenin ilgili kısmında şu ifadeler yer verilmiştir;

“İrra'nın oğlu onun kaçak malını Puşu-ken 'e gönderdi. Fakat onun kaçak malı yakalandı. Bunun üzerine saray Puşu-ken 'i yakaladı ve hapse attı. Nöbetçiler dikkatlidirler. Kaçak mal sebebiyle kraliçe Luhuşatiya, Hurama ve Şalahşua'ya ve kendi ülkesindeki (bütün şehirlere) mektup gönderdi. Şimdi çok dikkatli. Lütfen hiçbir şeyin kaçakçılığını yapmayın!” (Günbattı, 2012, s. 163)

“Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu Kraliçeleri” isimli makalesinde Kaniş kraliçelerine değinen Remzi Kuzuoğlu, Kaniş Kraliçesinin çobanının gümüş ve buğday borçlarından bahsedildiğine dair bilgiler vermiştir. Muhtemelen Kaniş şehrinde “Kraliçenin Çobanı” olarak görev yapan “Hapuala” isimli kişi, başka bir belgede “Alahinum Görevlisi” olarak yer almıştır. Yine belgelerde “Kraliçe'nin Sofracı Amiri” adlı görevlilere yer verilmiştir. (Kuzuoğlu, 2007, s. 801) Burada dikkate alınacak husus, Kaniş kraliçesinin emrinde yer alan görevlilerin olduğu ve yönetimde kendisine karşı saygı duyulduğu göze çarpmaktadır.

Luhuşatiya

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda karşımıza çıkan önemli şehirlerden biriside Luhuşatiya'dır. Kaniş'in doğusunda yer alan Luhuşatiya, coğrafi konumu nedeniyle Hurama şehrine yakınlığı ile bilinmektedir. Luhuşatiya Asur'dan Anadolu'ya getirilen malların ilk durak noktası olarak kaynaklarda yer verilmektedir. Ticari açıdan önemli bir durak noktası olan Luhuşatiya'nın yönetimi kralın yanında kraliçe ile ortak bir biçimde sağlanıyordu. (Yiğit, 1997, s. 3) Yukarıda bahsetmiş olduğumuz muhtemelen Kaniş şehri kraliçesinin Puşu-ken'i yakalayıp

Koçyiğit, Ş.

hapse attırmasıyla birlikte kaçakçılık konusunda uyardığı, mektup yolladığı şehirlerden biriside Luhuşatiya'dır. Belgelerden elde edilen bilgilere göre Luhuşatiya şehrinin Asur'dan getirilen malların geçtiği bir durak noktası olarak görev görmesi, kraliçenin yönetim içerisinde bir takım girişimlerde bulunduğu ve bu coğrafi konumu kendi lehinde ülke menfaatleri doğrultusunda kullanmaya çalışmış olduğu önem arz etmektedir. Buna göre; Luhuşatiya kraliçesi Asur'dan gelen tüccarlardan kalay istemiştir ancak tüccarlar kraliçenin bu isteğini yerine getirmeyince kraliçe tüccarların kumaşlarına el koymuştur. Bu açıdan baktığımız zaman kraliçenin bu hareketi kendisinin yönetim noktasında bir ağırlığı olduğu ve bölgede yer alan tüccarlar üzerinde söz sahibi olduğunu göstermektedir. (Kuzuoğlu, 2007, s. 805) Luhuşatiya şehri noktasında dikkat çeken unsurlardan biriside Hitit Kraliçesi Puduhepa'nın memleketinin Luhuşatiya olmasıdır. Muhtemelen Puduhepa gibi güçlü bir kraliçenin yönetim noktasında sergilemiş olduğu tavrın temelleri Luhuşatiya şehrine dayanmaktadır.

Ankuwa

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda önemli bir merkez olan Ankuwa şehri günümüzde Alishar bölgesine lokalize edilmektedir. Alishar'ın eski isminin kaynaklarda Ankuwa olarak geçtiği kaydedilmiştir. (Akurgal, 2014, s. 42) Alishar, Kızılırmak bölgesi içerisinde Yozgat şehrinin 30 km güneydoğusunda yer almaktadır. Ankuwa'nın siyasi tarihine ışık tutan kayıtlar Alishar'da bulunmuştur. Eski Asurca ve çivi yazısı ile kaleme alınan tabletler dönem hakkında bilgiler sunmaktadır. Ankuwa şehrinde kralın yanında Rubātum unvanı ile görev yapan kraliçe, etkisini daha sonraki çağda kurulmuş olan Hitit Devletine aktaracaktır ve Hititlerdeki ana-kraliçelik kurumunun oluşmasında önemli bir yapı taşı olacaktır. (Şahin, 2004, s. 57) Anadolu'da önemli bir şehir olan Ankuwa, çeşitli belgelerde ve mektuplarda yer verilmiş ve şehir hakkında bilgi edinmemize olanak sağlanmıştır. Ankuwa kentinin yönetim organında yer alan kraliçenin faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Belgelerde Şalahşua sarayındaki bazı kişilerin kraliçe tarafından tutuklandığı ve bu kişilerin serbest bırakılması için talepte bulunan bir mektup yazıldığı yine edinilen bilgiler arasındadır. Aynı zamanda kraliçenin yanında "Rabi Simmiltim" adında yüksek düzeyde bir memurunda kraliçenin hizmetinde yönetim noktasında önemli görevlerde bulunduğu bilinmektedir. (Kuzuoğlu, 2007, s. 802) Ankuwa kraliçesinin bazı kişileri tutuklatıp yargılaması ülkesinin menfaatleri açısından önem arz etmektedir. Aynı zamanda kraliçenin yönetimde yer alması, hukuki olaylarda da söz sahibi olma yetkisini ona kazandırmıştır.

Timelkiya

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda "Rubātum" kelimesinin geçtiği şehirlerden biriside Timelkiya Krallığı'dır. Timelkiya hakkında bilgiler Kültepe kaynaklarından elde

edilmektedir. Timelkiya'nın Anadolu üzerindeki konumuna bakıldığında zaman, Kaniş-Hahhum arasında Kaniş'in doğusundaki bölgeyi merkez alan bir görünüm kazanmıştır. Timelkiya önemli bir yol güzergâhı üzerinde yer alıp, Kaniş'in güneyinde önem arz eden bir istasyon olarak da görev yapmıştır. (Şahin, 2012, s. 121) Timelkiya şehri ticari faaliyetlerin sıkça yaşandığı ve kumaş-kalay alım satımında öne çıkan bir krallık olarak göze çarpmaktadır. Timelkiya'nın ticari faaliyetleri yönetim içinde de etkisini göstermiştir. Yönetimde söz sahibi olan kraliçe'nin emri altında bir takım görevlilerin ve memurların yer aldığı kaynaklar vasıtası ile dile getirilmiştir. Timelkiya kraliçesinin emrinde "Kraliçe'nin Klavuzu" adlı bir görevlinin yer aldığı ve bu klavuza çeşitli ticari ödemeler yapıldığı kayıt altına alınmıştır. (Kuzuoğlu, 2007, s. 800) Burada dikkat edilecek husus kraliçenin saygın bir konumda yer alması ve emri altında adamlarının bulunması, kraliçenin gerek yönetimde gerekse ticari faaliyetler noktasında ön plana çıkmasına neden olmuştur.

Wahşuşana

Wahşuşana Krallığına ait bilgiler, Kültepe tabletlerine dayanmaktadır. Kültepe tabletlerine göre Wahşuşana, Kaniş'in batısında yer almaktadır. Wahşuşana Asurlu tüccarların şehir üzerinde ticari faaliyetlerini sürdürdükleri bir bölge olarak da karşımıza çıkmaktadır. Wahşuşana sarayının ihtiyacı olan maden ve kumaşlar yine Asurlu tüccarlar vasıtası ile sağlanmaktadır. Bu durumda Asurlu tüccarlar ve sarayın ilişkilerini önemli kılmaktadır. Asurlu tüccarların Wahşuşana kraliçesine çeşitli türden elbiseler hediye ettiği kaynaklarda geçmektedir. Bu durum devletin başında yer alan kralın yanında kraliçenin de etkin rol oynadığını göstermiştir. Wahşuşana'ya getirilen ürünler arasında Kutānum, Pirikānu ve Surutum kumaşları yer almaktadır. Bu kumaşlar arasında özellikle Kutānum kumaşı dönemin kralına, kraliçesine ve prensine tüccarlar tarafından hediye olarak takdim edilmiştir. (Şahin, 2008, s. 686-699)

Tuz Gölünün kuzeyinde Wahşuşana, batısında Şalatiwar, doğusunda Ulama ve güneyinde Puruštattum şehirleri yer alıyordu. (Şahin, 2004, s. 39) Wahşuşana'nın gerek Tuz Gölü'nün çevresindeki şehirlere gerekse Kızılırmak bölgesinde bulunan şehirlere yakınlığından dolayı, yönetim noktasında komşu krallıklar ile ilişkilerin güçlü olmasına neden olmuştur. Bundan dolayı da kralın yanında kraliçenin de bölgeler arası ilişkilerde ön plana çıktığı, idari olaylarda önemli bir figür olarak yer aldığı görülmüştür.

Tawinia

Tawinia krallığının merkezi olan Tawinia şehri hakkında araştırmacılar tarafından farklı düşünceler dile getirilmiştir. Garelli, Boğazköy-Merzifon arasından bir konumu ele alırken, Forlanini, Tawinia'nın Delice'nin kuzeyinde araması gerektiğini öne sürmüştür. Tawinia kenti Kaniş'in kuzeyinden geçerek Orta Karadeniz bölümünü dolaşp, Tuz Gölü'nün kuzeyine

doğru ilerleyen harran-sukinum yolu üzerinde Çorum-Kırıkkale arasında önemli bir istasyon olduğu gözükmemektedir. (Şahin, 2004, s. 50-51) Asur Ticaret Kolonileri Çağında yönetim organında yer alan kraliçelerden biriside Tawinia Krallığında bulunmaktadır. Bu dönemde Anadolu üzerinde ticaretin önemli oranda rol oynaması saray yönetiminde, özellikle kraliçelerinde alım-satım işlemlerinde ön plana çıkmasını sağlamıştır. Kraliçelerin gerek kendi şahsi ihtiyaçları gerekse sarayın ihtiyaçları için Asurlu tüccarlardan ürün sipariş ettiği diğer krallıklarda da görülmüştür. Benzer durum Tawinia Kraliçesi ve Asurlu tüccarlar arasında da gerçekleşmiştir. Ah-şallim isimli tüccar tarafından dört kişiye hitaben yazılmış mektupta, kraliçenin kendisinden 1 beyaz elbise ve 1 ince kutanum kumaşı ile alışım yapmak için 5 mina kalay sipariş verdiğini dile getirmiştir. (Günbattı, 1999, s. 79)

Cahit Günbattı tarafından yayınlanan Kt.n/k 504³ isimli belgede Anadolu'daki ismi belirtilmemiş bir krallık ve o yerin Karum'unun temsilcileri arasında geçen bir olaydan bahsedilmekte ve beş şahidin huzurunda düzenlenmiş bir tutanak hakkında bilgiler sunulmaktadır. Belge Eski Anadolu'da kraliçelerin gerek yönetim gerekse hukuki anlamda ön plana çıkması açısından son derece önem arz etmektedir. Aşşur-taklāku isimli tüccar saray tarafından tutuklanmıştır. Bu olayın ardından 2 ay geçtikten sonra Karum'dan gelen bir heyet kral ve kraliçe'nin huzuruna çıkarak Aşşur-taklāku'nun masum olduğu ve serbest bırakılması için talepte bulunmuşlardır. Temsilciler kral ve kraliçe'ye kendilerinin bulunduğu yerde Aşşur-taklāku'nun da bir firmasının yer aldığını ve her zaman kendileri gibi Aşşur-taklāku'nun da kral ve kraliçenin hizmetinde bulunduğunu söylemişlerdir. Temsilciler kral ve kraliçeden Aşşur-taklāku için ya Tanrı Aşşur'un hançeri üzerine yemin etmesi veya yerli bir kimse gibi suçsuzluğunun kanıtlanması için nehre gitmesi teklifinde bulunmuşlardır. Kral ve Kraliçe Aşşur-taklāku'nun serbest bırakılması için bazı şartlar öne sürmüşlerdir. Düşman ülke

³Kt.n/k 504 "Saray Aşşur-taklāku'yu yakaladıktan sonr 2 ay geçti ve bir kārūm (heyeti) saraya çıktı ve kral ve kraliçeye şöyle söyledi: " (O) adam (Aşşur-taklāku) suç işlemedi ve uygunsuz bir davranışta bulunmadı. Adami serbest bırakın! Bizimle birlikte (bu) adam burada bir firmaya sâhiptir ve bizimle beraber (her zaman) emrini ze âmade olacaktır." Kral ve kraliçe şöyle cevap verdiler: "Tawiniya'dan gönderilmiş mektubu getiren ve düşmanım(iz)a is tediği (bilgiyi) taşıyacak olan ve başımızı (met. başım) araştırarak olan (kimseyi) buraya getirin ve kardeşiniz (Aşşur-taklāku) serbest kalsın." Kārūm şöyle dedi: "O (Aşşur-taklāku) hazır olsun (ve) tanrı Aşşur'un hançeri üzerine yemin etsin veya sizin şehrinizin (met. sizin şehrinin) bir yerlisi gibi (aklanmak için) nehre gitsin! Hiç bir şekilde alış-veriş yapmadığına ve Tawiniya'ya (herhangi birşey) götürmediğine; Tawiniyalı kralın istediğini yerine getirmeyeceğine dâir, onun yerine Aşşur'un hançeri üzerine biz yemin edelim. Kardeşimiz (Aşşur-taklāku), Tawiniyalı (kralın) istediğini yerine getirmeyecek!" Kral ve kraliçe şöyle cevap verdiler: Elimizde tuttuğumuz bir tableti yemin için size göndereceğiz (met. göndereceğim), adamı buraya getirin! Eğer adamı getirmezseniz, 1 mina amutum veya 10 mina altın verin ve kardeşiniz (Aşşur-taklāku) serbest kalsın. Eğer (bu istediklerimizi) bize vermezseniz; fikrinizi değiştirmez ve onun adını söylemezseniz, kardeşiniz ölmüştür (onu ölü bilin!)" Asur şehrinin tableti gereğince, Kaniş kārūm'u küçük (ve) büyük (meclisler) bizi (şahit olarak) belirledi ve Aşşur'un hançeri önünde (şahitliğimiz hakkındaki) tableti verdik. Amur- Aşşur'un huzurunda, Uşur-şa-İstar'ın huzurunda, İli-nādā'nın huzurunda, İdi-Aşşur'un huzurunda, Buza-zu'nun huzurunda." (Günbattı, 2000, s. 76-77)

olan Tawinia kralı ile iş birliği yapan kişinin yakalanması sağlanacak eğer bu gerçekleşmezse kendilerine 1 mina *amutum* yahut 10 mina altın verilmesini talep etmişlerdir. Eğer bu şartlar gerçekleşmezse Aşşur-taklaku'nun öldürüleceği bildirilmiştir. (Günbattı, 2000, s. 76-77)

Burada üzerinde durulması gereken husus muhtemelen Kaniş krallığı olarak geçen krallığın Aşşur Taklaku'yu esir olarak alması noktasında kraliçenin sergilemiş olduğu tutumdur. Görüldüğü üzere kraliçe yönetimde yer alarak ülkesinin menfaatleri doğrultusunda hareket etmeyi amaçlamış ve gerek hukuki gerekse ekonomik çıkarları ön planda tutmuştur. Tawinia şehri için casusluk yapan kişinin bulunması ve istihbarat ağının güçlendirilmesi için gereken önlemler sadece kral tarafından değil aynı zamanda kraliçe tarafından da sağlanmaya çalışılmıştır.

Sonuç-Tartışma

Anadolu coğrafyası üzerinde bir devrin aydınlatılmasında önemli bir dönem olarak karşımıza çıkan Asur Ticaret Kolonileri Çağı, sosyal, kültürel ve ticari zeminin oluşmasında oldukça önem arz etmektedir. Sosyal hayatta ön plana çıkan kadınlar ticari faaliyetlerin yürütülmesinde önemli görevler üstlenmişlerdir. Kadınların aktif olarak yer aldığı bu dönemde şehirlerin yönetilmesinde Rubātum unvanı verilen kraliçeler ortaya çıkmaktadır. Kraliçeler şehirlerin yönetilmesinde, gerek ekonomik gerekse sosyal düzenin korunmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Elde edilen kaynaklar doğrultusunda Anadolu üzerindeki şehirlerde kraliçelerin yürütmüş olduğu ticari, hukuki faaliyetler bu dönemde kadın-erkek eşitliği açısından dikkate değerdir. Asur Ticaret Kolonileri Çağında zemin oluşturan ve gelişen kraliçelerin etkin faaliyetleri ve yönetimde yer alma durumları, sonraki dönemlerde Hititlerde yer alan Tawananna kurumunun oluşmasında etkin rol oynayacaklardır.

Kaynakça

Akurgal, E. (2014). *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara: Phoenix Yayınevi, 42.

Albayrak, İ. (1998). *Koloni Çağı'nda Yerli Bir Bayan "Madawada"*, Ankara: 2-4.

Darga, M. (1984). *Eski Anadoluda Kadın*. İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri, 5-8.

Günbattı, C. (1999). *Asur Ticaret Kolonileri Devrinde Anadolu Kralları İle Asurlu Tüccarlar Arasındaki İlişkilere Işık Tutan İki Yeni Belge*, XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 79.

Günbattı, C. (2000). *Eski Anadolu'da "Su Ordali"*. Cilt IV, Archivum Anatolicum, 76-77.

Günbattı, C. (1994). *Kültepe Tabletlerine Göre Kadınların Ticari Faaliyetleri Hakkında Bazı Gözlemler*. XI. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 192.

Günbattı, C. (2012). *Kültepe-Kaniş- Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 125-163.

Kınal, F. (1987). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 60.

Kulakoğlu, F. (2011). *Kültepe Kaniş-Karumu: Anadolu'nun En Eski Uluslararası Ticaret Merkezi*. Anadolu'nun Önsözü-Kültepe Kaniş-Karumu- Asurlular İstanbul'da, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 46.

Kuzuoğlu, R. (2007). *Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Anadolu Kraliçeleri*, Belleten, LXXI (262), 796-805

Şahin, H. A. (2016). *Anadolu'nun İlk Yazılı Belgelerinde Kadın*. O. Köse (Dü.) Geçmişten Günümüze Şehir ve Kadın (Cilt I). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 51.

Şahin, H. A. (2004). *Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (MÖ.1975-1725)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Matbaası, 20-57.

Şahin, H. A. (2012). *Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (MÖ.1975-1725) TİMEKİYA KRALLIĞI*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 121.

Şahin, H. A. (2008). *Wahşuşana Krallığı*. Belleten, LXXII (265), 686-699.

Yiğit, T. (1997). *Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia/Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine*. Belleten , LXI (230), 3.

Extended Abstract

The period which is named as “The Age of the Assyrian Trade Colonies” covers the time course between 1975 - 1725 BC. We learn most of the information about this era through the cuneiforms collected from Kültepe archaeological diggings. Kültepe cuneiforms consist of the commercial and legal documents recorded by the Assyrian merchants who came to Anatolia to sustain their commercial activities. Not being limited to commercial and legal affairs, the information gathered about these documents covers social and governmental issues as well. According to the data gathered from the cuneiforms, it has been seen that women also had played their roles actively in social and governmental circles in the Age of the Assyrian Trade Colonies. With reference to the data gathered, Assyrian women had taken important roles in procuring goods in commercial deliveries conducted between Assyria and Anatolia. The social status of the women in the Age of the Assyrian Trade Colonies had gained importance after the queens taking parts in government and administration. When the managing bodies in the Age of the Assyrian Trade Colonies is taken into consideration, it is seen that Rubātum, in other words the queen, took her place alongside the king (Rubāum). In this era, the queens were entitled as “Rubātum”. The name Rubātum comes from the old Assyrian language. Rubātum came forward as the best female representative of the nobility. In this era, the queens had a voice in the government just like the kings, took part in various legal cases and sustained commercial activities. Some of the cities named after the queens include Kaniš, Luhušatiya, Ankuwa, Timelkiya, Wahšušana, and Tawinya. Kaniš taking part as a commercial hub had strengthened the management of the area, and caused there to play an active role. The queen who officiated alongside the king of Kaniš under the title of Rubātum had taken a number of governmental measures in order to secure the continuum of the commerce in the area in peace, and to prevent smuggling. The queen had sent letters in propria persona to the cities surrounding Elbistan such as Luhušatiya, Hurama and Šalahšua. In the documents, it is seen that some functionaries in the city of Kaniš were commissioned into duties such as “the Queen’s Shepherd” and “the Queen’s Chief Waiter”. The city of Luhušatiya is given in the sources as the first stop for the goods which were brought to Anatolia from Assyria. The governance of the city of Luhušatiya, which was an important stop in commercial sense, was provided jointly with the queen alongside the king. The city of Luhušatiya serving as a commercial stop from where the goods pass, a number of attempts done by the queen in government, and the queen using this geographical location in favour of itself towards the interests of their state becomes more of an issue. In relation to the city of Luhušatiya, one of the remarkable facts is that the Hittite Queen Puduhepa’s hometown is Luhušatiya. Probably, the cornerstones of the governmental attitude of a powerful queen like Puduhepa ground themselves to the city of Luhušatiya. As for in the city of Ankuwa, the

Koçyiğit, Ş.

queen who functions alongside the king under the title “Rubātum” would influence the Hittite Empire, and become the building block in the process of developing matriarchy (queen-mothership) in the Hittites. Again, a high-rank official called “Rabi Simmiltim” who was alongside the queen was known to have important roles in governmental bodies under the queen’s service. The city of Timelkoya stands out as a kingdom where commercial activities often happened, and which comes forward in fabric-tin trade. The commercial activities of the city of Timelkiya had influenced the government. It is recorded that, under the command of the queen who had a say in government, there had been an official named “The Queen’s Adviser/Shepherd” who had received commercial payments. As for the city of Wahšušana, it comes forward as an area in which the Assyrian merchants had sustained their commercial activities around the city. The minerals and the cloths which were needed by the Wahšušana palace were provided in care of the Assyrian merchants. Also, this situation made the relationship between the Assyrian merchants and the palace very important. It has been recorded in the sources that various garments were given to the queen of Wahšušana as gifts by the Assyrian merchants. Because of being in close distance to the cities surrounding both the Lake Tuz and the Kızılırmak River, the city of Wahšušana had caused strong governmental relations with the neighboring kingdoms. Thanks to that, the queen came forward in the interzonal relations alongside the king, and also became an important figure in the governmental events. One of the queens who had their parts in the governmental bodies in the Age of Assyrian Trade Colonies was in the Tawinian Kingdom. In this era, the trade playing an important role all over Anatolia had made the queens come forward in state government and business. It is also seen in the other monarchies that the queens ordered goods from the Assyrian merchants comprising of both personal and state requirements. The similar situation had occurred between the queen of Tawinia and the Assyrian merchants either. The queen of Tawinia had taken part in government, and in doing so; had aimed to take steps in accordance with the state interests, and had prioritized both legal and economical interests.